

NOVA APROXIMACIÓ A LA SIMPLIFICACIÓ DE GRUPS CONSONÀNTICS
FINALS EN CATALÀ *

1. INTRODUCCIÓ

En català, els grups consonàntics finals es resolen de manera diferent en funció, bàsicament, de la relació de sonicitat que s'estableix entre els segments que els integren. Les seqüències consonàntiques que presenten un grau de sonicitat creixent respecte del nucli sil·làbic es resolen, de forma general, amb epèntesi, mentre que les seqüències de consonants que presenten un grau de sonicitat decreixent respecte del nucli sil·làbic o bé es resolen amb manteniment del grup o bé es resolen amb elisió consonàntica (veg. l'escala de sonicitat de 1). L'epèntesi és, doncs, el recurs a què recorren les varietats del català per tal d'evitar seqüències consonàntiques tautosil·làbiques amb la mateixa sonicitat o amb una sonicitat creixent (2). L'elisió, en canvi, és l'estratègia seleccionada per algunes varietats del català per evitar grups consonàntics tautosil·làbics amb un grau de sonicitat decreixent (3). Aquest darrer fenomen es coneix amb el nom de simplificació de grups consonàntics finals, i afecta, de manera sistemàtica, les seqüències finals de nasal o lateral seguides d'oclusiva homorgànica, i, de manera opcional, les seqüències finals de ròtica o sibilant alveolar seguides d'oclusiva dental.

(1) Escala de sonicitat tradicional (de menys a més sonicitat)

OBSTRUENTS		SONANTS			
oclusives, africades >	fricatives >	nasals >	líquides >	semivocals >	vocals
[p], [t], [k], [b], [ts]	[s], [z], [f]	[m], [n]	[l], [ʎ], [r], [r]	[j], [w]	
...		
1	2	3	4	5	6

(2) Epèntesi (català en general)

apte /apt/ ['aptə] (cf. *aptitud* [əp.ti.'tut])

centre /sentr/ ['seŋ.trə] (cf. *central* [səŋ.'tral])

* Aquest treball forma part d'un estudi més extens, la meua tesi doctoral *Els contactes consonàntics en balear. Descripció i anàlisi* (2004), en la qual es descriuen i formalitzen els processos fonològics (assimilacions, dissimilacions, simplificacions, etc.) promoguts pels contactes consonàntics en balear a partir de les enquestes dialectals que van servir de base per a l'elaboració del treball d'investigació *Els contactes consonàntics en mallorquí i menorquí* (2001). L'estudi s'ha beneficiat d'una beca de Formació de Personal Investigador, concedida per la Generalitat de Catalunya (1999FI 00478 UB APCs), i d'un ajut a la investigació, concedit per l'Institut Menorquí d'Estudis. El treball s'inscriu en els projectes VALDIC (BFF 2001-3798) i ECOD (HUM2004-1504/FILO), desenvolupats en el Departament de Filologia Catalana de la Universitat de Barcelona i finançats pel Ministeri d'Educació i Ciència, i en el grup de recerca Grup d'Estudi de la Variació (2001SGR-00004), finançat pel Departament d'Universitats, Recerca i Societat de la Informació (Generalitat de Catalunya).

(3) Elisió (algunes varietats dialectals del català)

pont /pɔnt/ [ˈpɔn] (cf. *pontet* [pun.ˈtɛt])

molt /molt/ [ˈmol] (cf. *molta* [ˈmoɫ.tə])

L'objectiu d'aquest article és estudiar el procés de simplificació consonàntica que opera en algunes varietats del català, com ara el central, el rossellonès, el nord-occidental i l'eivissenc, des de la perspectiva de la teoria de l'optimitat (PRINCE i SMOLENSKY, 1993).¹

2. TEORIA FONOLÒGICA I SIMPLIFICACIÓ DE GRUPS CONSONÀNTICS

Des de l'adveniment de la fonologia (generativa) natural (HOOPER, 1972; MURRAY i VENNEMANN, 1983; VENNEMANN, 1988), i, més recentment, de la fonologia prosòdica (veg. ITÔ, 1986, entre d'altres), les aproximacions a l'elisió i a la inserció vocàlica tenen com a rerefons immediat la síl·laba i totes les condicions que hi fan referència. La influència que la teoria de l'optimitat ha rebut d'aquestes aproximacions és evident. Encara que sigui de forma succinta, doncs, seria convenient introduir alguns dels conceptes bàsics d'aquestes línies de recerca.

El principi bàsic de la fonologia prosòdica és la legitimació prosòdica, segons la qual totes les unitats fonològiques han de ser legitimades prosòdicament, és a dir, han de pertànyer a nivells prosòdics superiors, com ara la mora, la síl·laba, el peu, el mot prosòdic, etc. D'altra banda, es desenvolupen, també, les condicions de bona formació sil·làbica, que, entre altres aspectes, determinen: *a*) la naturalesa i complexitat dels constituents sil·làbics (obertura, nucli, coda), això és, els patrons sil·làbics possibles; *b*) els trets que poden ser legitimats en funció de la posició sil·làbica a què estan associats; les condicions que hi fan referència permeten explicar fenòmens com ara la neutralització o l'assimilació regressiva de lloc d'articulació; *c*) les seqüències intrasil·làbiques i intersil·làbiques possibles en funció de la relació de sonicitat que s'estableix entre els segments que les integren; les condicions que regulen la sonicitat entre segments situats en síl·labes adjacents permeten explicar processos com ara l'assimilació regressiva de mode d'articulació, el rotacisme, el reforçament de consonants, etc.; d'altra banda, les condicions que regulen les relacions de sonicitat entre els segments situats en la mateixa síl·laba expliquen fenòmens com ara l'aplicació d'epèntesi.

En aquest article interessen, especialment, les condicions que fan referència a la naturalesa i a la complexitat dels constituents sil·làbics. Aquestes condicions es tradueixen, en teoria de l'optimitat, *a*) en restriccions de marcatge que requereixen la presència de determinats constituents sil·làbics —la restricció NUCLI determina, per exemple, que tota síl·laba ha de constar d'un nucli sil·làbic; la restricció *CODA, en canvi, prohibeix les síl·labes amb una consonant en la posició de coda—; *b*) en

¹ Per a una introducció a la teoria de l'optimitat en català, podeu consultar Jiménez (1999) i Pons (2003).

restriccions de marcatge que condicionen la naturalesa dels segments que poden ocupar determinades posicions sil·làbiques —la restricció *N/C, per exemple, prohibeix que una consonant ocupi la posició de nucli sil·làbic— i c) en restriccions que condicionen, també, la complexitat dels diferents constituents sil·làbics —la restricció *CODA-COMPLEXA, per exemple, prohibeix les síl·labes amb més d'una consonant en la posició de coda.

En teoria de l'optimitat, també adquireixen una especial importància els recursos desenvolupats en fonologia prosòdica per explicar els casos que són excepcionals des d'un punt de vista sil·làbic, és a dir, els casos que no s'adiuen a les condicions esmentades més amunt: el recurs a l'extrasil·labicitat, per exemple, ha servit tradicionalment per explicar les excepcions a les condicions de bona formació sil·làbica esmentades més amunt —complexitat dels constituents sil·làbics, relació de sonicitat creixent respecte del nucli, etc.—, que, des d'un punt de vista interlingüístic, tenen lloc als límits, als extrems, prosòdics. Les aproximacions a l'extrasil·labicitat són diverses. Una d'aquestes aproximacions és el recurs a a) l'*extrametricitat*: segons aquesta aproximació, les consonants situades als extrems es marquen com a extramètriques en els processos de sil·labificació, i són legitimades, incorporades a la síl·laba, al final de la derivació, quan les condicions de bona formació sil·làbica ja no són actives (veg. DOLS, 1993a, per a una adaptació d'aquesta proposta a les estratègies de sil·labificació del mallorquí en el marc de la fonologia autosegmental, i JIMÉNEZ, 1997, per a una adaptació d'aquesta proposta a les estratègies de sil·labificació del català en el marc de la teoria de l'optimitat). Una altra aproximació, desenvolupada principalment en el marc de la *Government Phonology* (KAYE, 1990; DELL, 1995), és aquella que interpreta les consonants finals com a obertures d'un nucli buit, fet que les fa insensibles a les condicions que afecten les codes. Dols i Wheeler (1996) adapten aquesta proposta per explicar el comportament de les terminacions verbals corresponents a la primera persona singular del present d'indicatiu en balear. També s'explota el recurs a la legitimació indirecta, que preveu que les consonants finals no són legitimades pel constituent prosòdic més immediat (i.e. la síl·laba), sinó per constituents prosòdics superiors, com ara la paraula fonològica (PIGGOTT, 1999; SPAELTI, 1999; AUGER i STEELE, 1999; DOLS i WHEELER, 1996, per al català). I, finalment, una altra de les interpretacions de l'extrametricitat és l'extrasil·labicitat derivada de les restriccions d'alineament entre constituents morfològics i constituents prosòdics (veg., per exemple, DOLS, 2000). L'extrametricitat sol quedar circumscrita als límits prosòdics, circumstància que es coneix com a *condició de perifericitat*. La condició de perifericitat s'expressa, en teoria de l'optimitat, a través de restriccions d'alineament entre categories prosòdiques, com ara la síl·laba (veg., per exemple, JIMÉNEZ, 1997 i JIMÉNEZ, 1999) i, també, a través de restriccions específiques que requereixen que els apèndixs ocupin una posició perifèrica (veg., també, JIMÉNEZ, 1997 i JIMÉNEZ, 1999).

A banda d'aquestes aproximacions de caràcter sil·làbic, que han exercit una forta influència en la teoria de l'optimitat, darrerament, s'han imposat les aproximacions de caràcter funcional, que presten una especial atenció als condicionaments fonètics

(sobretot de caràcter perceptual) que determinen l'aplicació i les característiques de processos com ara l'elisió i la inserció. En el present article també es tenen en compte aquests condicionants ja que donen compte dels fenòmens d'una manera més natural i intuïtiva que no pas les diferents adaptacions de l'extrasil·labicitat en la teoria de l'optimitat.

3. DADES OBJECTE D'ANÀLISI

En bona part de varietats del català, els grups consonàntics finals integrats per una nasal o lateral seguides d'oclusiva homorgànica es resolen amb elisió del segment oclusiu (4a). L'elisió és optativa o inexistent quan es tracta de les seqüències integrades per una nasal seguida d'oclusiva velar o per una ròtica/fricativa alveolars seguides d'oclusiva dental (4b). En la resta de casos hi ha sempre preservació del grup (4c). Quan a aquests grups se'ls afegeix el morf *-s* de plural o de segona persona singular, les resolucions són les mateixes (4a, 4b, 4c), per bé que, en els mots que no han elidit l'oclusiva dental en posició final, aquesta pot africar-se juntament amb la fricativa alveolar següent (cf. eivissenc: *verds* ['verts̃], *gusts* ['gusts̃], *buits* [bujts̃], etc.) o bé pot elidir-se obligatòriament (cf. central: ['vers]):

(4) Central, nord-occidental, rossellonès, eivissenc²

	<i>Seqüències tautomòrfiques</i>	<i>Seqüències heteromòrfiques</i>
(a) <i>Simplificació</i>	<i>camp</i> ['kam] <i>pont</i> ['pɔn] <i>malalt</i> [mə'lal]	<i>camps</i> ['kams] <i>ponts</i> ['pɔns] <i>malalts</i> [mə'lals]
(b) <i>Manteniment o simplificació</i>	<i>sang</i> ['saŋk]~['saŋ] <i>verd</i> ['vert]~['ver] <i>gust</i> ['gust]~['gus]	<i>sangs</i> ['saŋks]~['saŋs] <i>verds</i> ['verts̃]~['vers] <i>gusts</i> ['gusts̃]~['gus.tus]

² Per motius de simplificació, les transcripcions corresponen, de forma general, al català central.

(c) Manteniment	<i>serp</i>	['serp]	<i>serps</i>	['serps]
	<i>porc</i>	['pɔrk]	<i>porcs</i>	['pɔrks]
	<i>serf</i>	['serf]	<i>serfs</i>	['serfs]
	<i>remolc</i>	[rə'molk]	<i>remolcs</i>	[rə'molks]
	<i>calb</i>	['kalp]	<i>calbs</i>	['kalps]
	<i>golf</i>	['gɔlf]	<i>golfs</i>	['gɔlfs]
	<i>fons</i>	['fons]	<i>fons</i>	['fons]
	<i>casc</i>	['kask]	<i>casc</i>	['kask]
	<i>forn</i>	['forn]	<i>forn</i>	['forns]
	<i>dorm</i>	['dɔrm]	<i>dorm</i>	['dɔrms]
	<i>buit</i>	['bujt]	<i>buit</i>	['bujts]
	<i>mosaic</i>	[mu.'zajk]	<i>mosaic</i>	[mu.'zajks]
	<i>naip</i>	['najp]	<i>naip</i>	['najps]

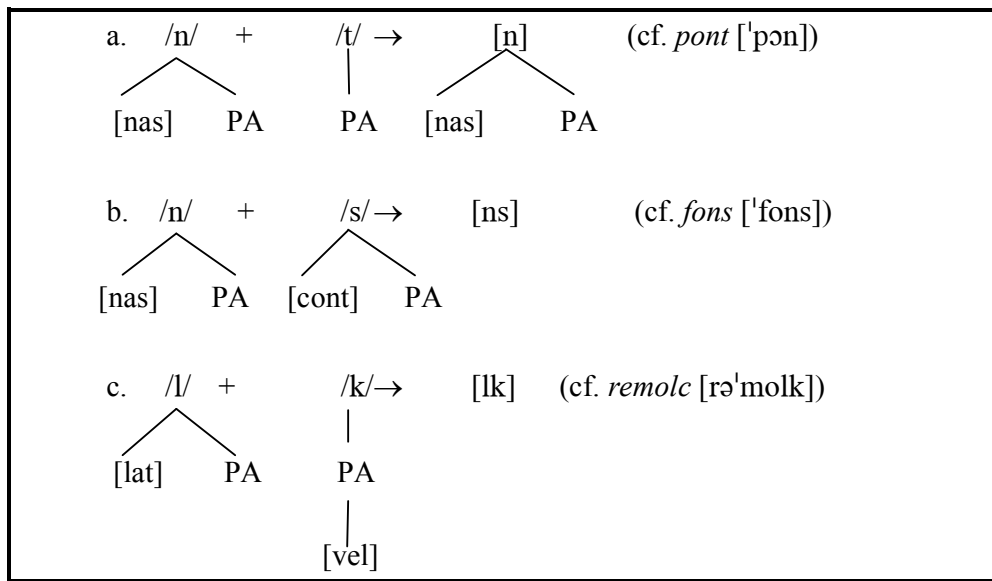
4. LA SIMPLIFICACIÓ DE GRUPS CONSONÀNTICS FINALS EN LA TEORIA DE L'OPTIMITAT

4.1. Simplificació de grups consonàntics finals i estructura sil·làbica

Diferents estudis emmarcats en la teoria de l'optimitat han mirat de donar compte d'aquest comportament força general en les diferents varietats del català. Tots ells recullen la idea, desenvolupada originalment per Mascaró (1976, 1989), que hi ha simplificació sempre que no es perdi massa informació fonològica, ja sigui de lloc d'articulació o de mode d'articulació.

Les causes que determinen que operi la simplificació, però, han rebut diferents interpretacions. Els primers treballs que tracten aquests grups en teoria de l'optimitat són els de Morales (1992, 1995), el qual considera que aquestes resolucions són un efecte del Principi de Contorns Obligatoris (PCO) (*Obligatory Contour Principle*, en anglès); aquest principi prohibeix els elements —autosegments, en aquest cas— idèntics adjacents, situació que es pot resoldre mitjançant la fusió dels autosegments. Partint de la subespecificació, l'autor proposa que les oclusives no estan especificades pel que fa al mode d'articulació, la qual cosa explica que les seqüències de sonant més oclusiva homorgàniques presentin autosegments idèntics, ja que tenen la mateixa especificació per al lloc i per al mode d'articulació, i que es resolguin amb un procés de fusió. Aquest procés és el que dona lloc a un únic segment sonant (5a). En la resta de casos, no opera la fusió, ja sigui perquè les consonants tenen especificacions diferents per al mode d'articulació (5b) o per al lloc d'articulació (5c).

(5) Morales (1995)

Els problemes d'aquesta proposta són diversos: d'una banda, l'anàlisi és poc restrictiva, ja que res no impedeix que el PCO afecti altres seqüències de consonants homorgàniques i amb el mateix mode d'articulació, com ara *batlle* /baʎʎ/, les quals es resolen amb inserció i no pas amb fusió; en aquests casos, a més, les dues consonants comparteixen el mateix lloc i mode d'articulació, sense necessitat de recórrer a la subespecificació. Tampoc no pot donar compte de la manca de simplificació quan es tracta d'una ròtica o una fricativa alveolar seguides d'oclusiva dental; aquestes seqüències també s'haurien de resoldre amb fusió, ja que, partint de la subespecificació de l'oclusiva, es tracta de seqüències amb el mateix mode i lloc d'articulació. D'altra banda, tal com assenyala Jiménez (1997: 262-263), cal estipular que el PCO només afecta les seqüències tautosil·làbiques, ja que, si no fos així, s'obtidrien resultats no desitjats com ara *[kə.ˈmɛt], en lloc de [kəm.ˈpɛt], per a una forma subjacent /kanp+ɛt/. Per tal de superar aquest segon problema, Colina (1995: 214) atribueix la simplificació de grups consonàntics, no pas al PCO, sinó a una restricció que prohibeix que les oclusives que pertanyen a una mateixa coda tinguin el seu propi punt d'articulació, el qual no pot ser compartit per cap altre segment (6).

(6) NO-PA COMPARTIT: Les oclusives pertanyents a una coda han de tenir el seu propi punt d'articulació, que no pot ser compartit per cap altre segment (COLINA, 1995: 214)

De la interacció entre NO-PA COMPARTIT i les restriccions de fidelitat que advoquen per la preservació dels trets subjacents de lloc (INTEGREU-PA) i mode (INTEGREU-MA), i dels segments de l'input (INTEGREU-X) es deriven els resultats volguts per al català. La jerarquia de (7) preveu que hi ha elisió del segment oclusiu en les seqüències consonàntiques sempre que no hi hagi pèrdua d'informació —de mode o de lloc d'articulació—; la jerarquia de (8), en canvi, preveu que mai hi ha elisió.

(7) Jerarquia del català central, extensible al nord-occidental, l'eivissenc i el rossellonès (COLINA, 1995)

INTEGREU-PA, INTEGREU-MA >> NO-PA COMPARTIT >> INTEGREU-X

(8) Jerarquia del valencià, extensible al mallorquí i el menorquí (COLINA, 1995)

INTEGREU-PA, INTEGREU-MA, INTEGREU-X >> NO-PA COMPARTIT

Aquesta proposta té l'avantatge, respecte de la de Morales (1995), que només afecta les seqüències de consonants que es troben en la posició de coda. Ara bé, tal com també assenyala Jiménez (1997: 262-263), NO-PA COMPARTIT és una restricció poc natural, que prohibeix estructures poc marcades, estructures freqüents interlingüísticament: les seqüències de consonants homorgàniques. Moltes llengües, en efecte, permeten les còdes formades per consonants homorgàniques i, en canvi, eviten les que estan integrades per consonants heterorgàniques, fet que es resol amb processos com ara l'epèntesi, l'elisió o l'assimilació. I, de fet, això ha portat a formular restriccions totalment contràries a NO-PA COMPARTIT, com ara la CONDICIÓN DE GRUPS, la qual prohibeix les seqüències de consonants formades per consonants heterorgàniques, o COMPARTIU-PA, que requereix que les seqüències de consonants adjacents tinguin el mateix punt d'articulació.

(9) CONDICIÓN DE GRUPS (YIP, 1990)

Les consonants adjacents han de contenir, com a màxim, una especificació per al punt d'articulació.

D'altra banda, tal com assenyala Jiménez (1997, 1999), la restricció proposada per Colina (1995) engloba massa condicionants en ella mateixa: *a*) les consonants afectades per la restricció són les oclusives; i, *b*) de les oclusives, només es veuen afectades aquelles que es troben en un grup consonàntic tautosil·làbic. És per això que l'autor proposa aconseguir els mateixos efectes invocant restriccions específiques, justificades independentment: *a*) una restricció en contra de la incorporació de dues consonants en la posició de coda (*CODA COMPLEXA), o, el que és el mateix, una restricció en contra de la incorporació de les consonants com a apèndix (*APÈNDIX); *b*) les restriccions de fidelitat que advoquen per la integració, la preservació, dels elements (trets i segments) presents en l'input (INTEGREU-Trets, INTEGREU-X). De la interacció d'aquestes restriccions es pot derivar el comportament del català, amb simplificació (12), i el comportament del valencià, amb preservació del grup (13).

(10) *CODA-COMPLEXA: Una coda no pot legitimar més d'un segment (veg. JIMÉNEZ, 1997 i JIMÉNEZ, 1999, per al català)

(11) *APÈNDIX: No és possible adjuntar una consonant com un apèndix a l'estructura prosòdica (veg. JIMÉNEZ, 1997, i JIMÉNEZ, 1999, per al català)

(12) Català central (adaptat de JIMÉNEZ, 1997, i JIMÉNEZ, 1999)

/ark/, /punt/, /fons/	INTEGREU(PA)	INTEGREU(MA) ³	*APÈNDIX	INTEGREU-X
☞ a. ['ark]			*	
b. ['ar]	*	*!		*
a. ['punt]			*!	
☞ b. ['pun]				*
☞ a. ['fons]			*	
b. ['fon]		*!		*

(13) Valencià (adaptat de JIMÉNEZ, 1997, i JIMÉNEZ, 1999)

/ark/, /punt/, /fons/	INTEGREU(PA)	INTEGREU(MA)	INTEGREU-X	*APÈNDIX
☞ a. ['ark]				*
b. ['ar]	*	*!	*	
☞ a. ['punt]				*
b. ['pun]			*!	
☞ a. ['fons]				*
b. ['fon]		*!	*	

D'altra banda, incorporant la restricció PERIFERICITAT —segons la qual els apèndixs han d'ocupar una posició perifèrica, com ara el final del grup clític o el final de la frase fonològica— és possible explicar el comportament de varietats com el valencià, que solament experimenten simplificació quan s'afegeix el morf -s (de plural o de segona persona singular) als grups consonàntics finals homorgànics.

(14) PERIFERICITAT: Els elements extraprosòdics —extrasil·làbics o extramètrics— han de ser perifèrics (veg. JIMÉNEZ, 1997; JIMÉNEZ, 1999, i DOLS, 2000, per al català)

(15) Valencià (adaptat de JIMÉNEZ, 1997)

/ark/, /punt/, /fons/	INTEG(PA)	INTEG(MA)	PERIFER	INTEGREU-X	*APÈNDIX
☞ a. ['arks]			*		*
b. ['ars]	*	*!		*	*
a. ['punts]			*!	*	*
☞ b. ['puns]					*

³ En la proposta de Jiménez (1997, 1999), la restricció INTEGREU(MA) fa referència exclusivament al tret continu.

La proposta de Jiménez (1997, 1999) és més afinada que les anteriors perquè permet relacionar la simplificació de grups consonàntics finals amb l'estructura sil·làbica, i, també, amb la naturalesa de les consonants implicades a partir de restriccions independents. Tot i amb això, perseveren els problemes amb els grups consonàntics finals que presenten la mateixa sonicitat: Jiménez (1997, 1999) proposa jerarquitzar la restricció *SONICITAT INTRASIL·LÀBICA (segons la qual no es permeten les seqüències intrasil·làbiques amb la mateixa sonicitat) per damunt de les restriccions INTEGREU(PA) i INTEGREU(MA), de manera que les seqüències subjacents amb la mateixa sonicitat i amb un lloc d'articulació diferent (cf. *pact-e*) o amb un mode d'articulació diferent (cf. *centr-e*) es resolen amb inserció vocàlica i no pas amb elisió. Aquesta jerarquia, però, preveu l'elisió, i no pas la inserció, en les seqüències consonàntiques finals amb el mateix mode i el mateix lloc d'articulació (cf. *batll-e*, *esquerr-e*), tal com ocorria en l'anàlisi de Morales (1992, 1995). Els problemes de debò, però, es plantegen quan es trasllada aquesta proposta, emmarcada en el *Containment Model*, a la teoria de la correspondència estàndard (*Correspondence Theory*). En aquest darrer marc de la teoria de l'optimitat, no es pot fer referència a la inserció i elisió de trets, ja que es parteix de la base que aquests són propietats, atributs, dels segments i que es troben mediats per aquests. Restriccions com ara IDENTITAT(PA) o IDENTITAT(MA), en efecte, se satisfan vàcuament amb l'elisió dels segments, de manera que hi ha elisió tot i que això impliqui la pèrdua dels trets de mode i de lloc d'articulació. Es pot veure en la taula que figura a continuació, en què, per a una forma subjacent com ara /serp/ surt elegit el candidat amb elisió de l'oclusiva, tot i que aquesta no comparteixi el mateix lloc i mode d'articulació de la ròtica precedent.

(16) La simplificació en la Teoria de la Correspondència estàndard

	IDENTITAT(MA)	IDENTITAT(PA)	*CODA-COMPLEXA	MAX
a. ['kamp]			*!	
☞ b. ['kam]				*
a. ['serp]			*!	
☛ ⁴ b. ['ser]	✓	✓		*

Llevat que es consideri que en casos com ara *camp* ['kam] opera un procés de fusió, és impossible garantir, doncs, la preservació dels trets presents en l'input mitjançant les restriccions de fidelitat previstes en la teoria de la correspondència estàndard. Es pot hipotetitzar, això sí, que en aquests casos opera un procés de fusió: com que el segment fusionat es correspondria a dos segments de l'input, les especificacions d'aquests dos segments sí que quedarien regulades per les restriccions de fidelitat de la família IDENTITAT(Trets). La generalització que hi ha al darrere d'aquesta anàlisi, hereva de les anàlisis precedents, seria que hi ha fusió sempre que no es perdi informació, de mode o de lloc d'articulació (17). Aquesta interpretació s'ha proposat per a llengües com ara

⁴ El símbol ☛⁴ davant d'un dels candidats indica que aquest surt elegit erròniament com a òptim.

l'indonesi, en què l'estratègia per evitar una seqüència de nasal seguida de consonant homorgànica sorda (*NC̥) és la fusió entre la nasal i l'oclusiva següent, donant lloc a una nasal amb el mateix lloc d'articulació que l'oclusiva (18).

(17)

	IDENT(MA)	IDENT(PA)	*CODA-COMPLEXA	MAX
a. ['kamp]			*!	
☞ b. ['kam _{1,2}]				
☞ a. ['serp]			*	
b. ['ser _{1,2}]	*	*!		

(18) Indonesi (PATER 1995)

/məN+pilih/	[məmilih]	‘escollir, votar’
/məN+tulis/	[mənulis]	‘escriure’
/məN+kasih/	[məŋasih]	‘donar’

Amb tot, és difícil aplicar aquesta anàlisi a casos com ara *verd* o *gust* en les varietats que presenten simplificació, ja que la fusió de les dues darreres consonants en la ròtica i en la sibilant implicaria, indefectiblement, la pèrdua del tret de mode d'articulació. D'altra banda, tal com està proposada la jerarquia, en què *CODA-COMPLEXA domina MAX-IO, un candidat amb elisió de l'oclusiva com ara ['ser] per a la forma subjacent /serp/ es mostra més harmònic que no pas ['serp] ja que aquest darrer viola *CODA-COMPLEXA i el candidat amb elisió no.

4.2. Simplificació de grups consonàntics finals i contrast perceptual

Una altra manera de donar compte dels fets —menys ortodoxa, però més intuïtiva, i potser més acostada a la realitat—, és considerar que només s'elideixen les consonants que no contrasten amb el so adjacent pel que fa a un determinat tret. Una restricció de fidelitat de tipus sintagmàtic que prohibeix l'elisió d'un segment que contrasta amb una consonant adjacent pel que fa a un determinat tret seria la responsable del manteniment dels grups consonàntics heterorgànics o amb un mode d'articulació diferent. El fet que les consonants que no contrasten amb un so adjacent s'elideixin s'explicaria perquè cap restricció de fidelitat les protegeix.

Aquesta restricció té una fonamentació fonètica semblant a la que s'atribueix als segments situats en posicions perceptualment prominents. Diferents estudis (KAWASAKI, 1982; OHALA I KAWASAKI, 1985; WRIGHT, 1996; BOERSMA, 1998) demostren que la perceptibilitat de les consonants augmenta com més gran és el contrast respecte de segments adjacents. Això és, no es recorre a l'elisió en aquells casos en què hi ha prou contrast entre consonants adjacents; l'elisió, en canvi, és freqüent en aquells casos en què el contrast és mínim: les restriccions MAX-C[ContrastPA], que prohibeix

l'elisió d'un segment que contrasta amb un segment precedent pel que fa al lloc d'articulació, i MAX-C[ContrastCont], que prohibeix l'elisió d'un segment que contrasta amb un segment precedent pel que fa al mode d'articulació continu, explicarien el comportament de les varietats que presenten simplificació de grups:

(19) MAX-C[ContrastPA] (MAX-C[ContrPA]): Una consonant que contrasta amb una consonant precedent pel que fa al lloc d'articulació ha de ser preservada (veg. CÔTÉ, 2000: 200, i PONS, 2004: 386).

(20) MAX-C[ContrastCont] (MAX-C[ContrCont]): Una consonant que contrasta amb una consonant precedent pel que fa a la continuïtat ha de ser preservada (veg. CÔTÉ, 2000: 200, i PONS, 2004: 386).

És important establir que el contrast es dona entre la consonant afectada i la consonant precedent, i no pas amb la consonant que segueix, per tal de donar compte dels casos del tipus *camp*s, en què l'oclusiva bilabial no contrasta amb la nasal precedent però sí amb la fricativa alveolar següent. D'altra banda, també cal establir que aquestes dues restriccions es refereixen a les consonants que contrasten en la forma superficial i no en la forma subjacent. Per exemple, la nasal d'una forma com ara *camp*s, pronunciada ['kams] no contrasta amb la consonant precedent en la forma superficial però sí que ho fa en la forma subjacent, en cas que es consideri, és clar, que el lloc d'articulació de la nasal és alveolar (cf. /kɑnp/) i no pas bilabial (cf. /kɑmp/).

Cal establir, ara, quina és la restricció de marcatge que promou l'elisió. Partint de la constatació que altres varietats, com ara el valencià, el mallorquí i el menorquí, només simplifiquen quan es tracta de grups de tres consonants, es pot establir que, de fet, la restricció responsable d'aquest comportament és *CODA-COMPLEXA3 (21), la qual prohibeix les codex complexes formades per 3 consonants. Aquesta restricció motiva la simplificació en els grups de tres consonants corresponents a les formes de plural, però no pas en els grups de dues consonants, en què, segons la nostra interpretació, hi ha elisió no a causa de cap restricció de marcatge sinó per la pressió que exerceixen les formes de plural. D'aquesta manera, la mateixa restricció explica la simplificació en tots els dialectes. La major complexitat de les codex de tres consonants respecte de les codex formades de només dues consonants justifica que sigui invocada, i també justifica la jerarquia *CODA-COMPLEXA3 >> *CODA-COMPLEXA. De fet, aquesta interpretació s'adiu amb l'opinió de Recasens (1993: 166), segons el qual «aquest fenomen d'elisió obligatòria pot haver estat propiciat històricament per la difícil pronúncia de C2 oclusiva oral en seqüències de tres consonants (per exemple, en les terminacions de plural *-mps /-mbs*, *-nts/-nds*, *-ncs /-ngs*. Noteu —afirma l'autor— que en valencià l'elisió obligatòria només ocorre davant de *-s* (a València pronuncien ['pɔŋt], però ['pɔns]).»⁵

⁵ El fet que històricament hagi operat un procés analògic no exclou, a parer nostre, que aquest continuï actiu en el pla sincrònic de la llengua.

(21) *CODA-COMPLEXA3 (*CC3): Es prohibeixen les codas formades per tres consonants (veg. JIMÉNEZ, 1999)

La restricció que determina, en cas d'elisió, que la consonant que es manté és C1 i no pas C2 és CONTIGÜITAT, la qual prohibeix l'elisió i la inserció intramòrfiques (22).

(22) CONTIGÜITAT: Es prohibeixen la inserció i l'elisió intramòrfiques (veg. MCCARTHY i PRINCE, 1995a)

Una jerarquia com la de (23) justifica la simplificació en les seqüències de tres consonants amb una seqüència de nasal i lateral seguides d'oclusiva homòrfa (24).

D'altra banda, assegura el manteniment en el cas de les seqüències de tres consonants finals amb un lloc o un mode d'articulació diferents (25-27). En casos del tipus *gusts* i *cascs*, l'elisió del segment oclusiu no és possible per l'activitat de la restricció *[sib][sib], que prohibeix les seqüències de sibilants adjacents i que està situada al capdamunt de la jerarquia.

(23) *Jerarquia de restriccions de les varietats amb simplificació*

CONTIGÜITAT >> *CC3, MAX-C[ContrPA], MAX-C[ContrCont] >> MAX-IO

(24) Simplificació en grups amb el mateix PA i MA (*camp, pont, molt*)

/kanp+z/, /pɔnt+z/, /molt+z/	CONTIG	*CC3	MAX-C [ContrPA]	MAX-C [ContrCont]	MAX
a. ['kamps]		*!			
☞ b. ['kams]					*
c. ['kaps]	*!				*
a. ['pɔnts]		*!			
☞ b. ['pɔns]					*
c. ['pɔts]	*!				*
a. ['mɔlts]		*!			
☞ b. ['mɔls]					*
c. ['mɔts]	*!				*

Cal tenir en compte que la hipòtesi de la riquesa de la base (veg. PRINCE i SMOLENSKY, 1993) preveu que, davant de la manca d'alternança que descobreixi quina és l'especificació subjacent d'una consonant determinada, qualsevol forma subjacent sigui postulada. Així, per a una forma superficial com ara ['kams], es poden postular les formes subjacents /kanp+z/ i /kamp+z/. Cal tenir en compte, en aquest sentit, que si es parteix de la forma subjacent /kanp+z/, un candidat com ara ['kams] es mostra més

harmònic que no pas el candidat real ['kams]. El problema es pot resoldre de dues maneres: una possibilitat és considerar que, en aquests casos, opera un procés de fusió i que la restricció IDENT(Dorsal) és responsable que la forma superficial mantingui l'especificació labial de l'oclusiva final (cf. [kam_{1,2}]). Una altra possibilitat, que serviria també per explicar les realitzacions ['baɲs] (veg. més endavant), és recórrer a una restricció de fidelitat en contra de la neutralització lèxica: *FUSIÓ («Cap paraula superficial té més d'un input com a corresponent»). La forma superficial ['kans] introduïda just ara es correspondria subjacent a /kanp+z/ i també a /kan+z/, de manera que una mateixa forma superficial tindria dues formes subjacents diferents com a corresponents; d'aquesta manera, d'altra banda, es perdria un dels contextos d'oposició entre [m] i [n].

(25) Preservació en grups amb diferent PA i MA (*serps, porcs, golfs, cascs, dorms, mosaics, naips*)

	CONTIG	*CC3	MAX-C [ContrPA]	MAX-C [ContrCont]	MAX
/serp+z/					
☞ a. ['serps]		*			
b. ['sers]			*	*!	*
c. ['seps]	*!				*
/pɔrk+z/					
☞ a. ['pɔrks]		*			
b. ['pɔrs]			*	*!	*
c. ['pɔks]	*!				*
/gɔlf+z/					
☞ a. ['gɔlfs]		*			
b. ['gɔls]			*	*!	*
c. ['gɔfs]	*!				*
/kask+z/					
☞ a. ['kasks]		*			
b. ['kass] _(*[sib][sib] *!)			*	*(!)	*
c. ['kaks]	*!				*
/dɔrm+z/					
☞ a. ['dɔrms]		*			
b. ['dɔrs]			*	*!	*
c. ['dɔms]	*!				*
/muzajk+z/					
☞ a. [mu'zajks]		*			
b. [mu'zajs]			*	*!	*

c. [mu'zaks]	*!				*
/najp+z/					
☞ a. ['najps]		*			
b. ['najs]			*	*!	*
c. ['naps]	*!				*

(26) Preservació en les seqüències amb diferent PA i mateix MA (*serfs, remolcs*)

	CONTIG	*CC3	MAX- C[ContrPA]	MAX- C[ContrCont]	MAX
/serf+z/					
☞ a. ['serfs]		*			
b. ['sers]			*		*!
c. ['sefs]	*!				*
/rəmolc+z/					
☞ a. [rə'molks]		*			
b. [rə'mols]			*		*!
c. [rə'moks]	*!				*
/kalb+z/					
☞ a. ['kalps]		*			
b. ['kals]			*		*!
c. ['kaps]	*!				*

(27) Preservació en les seqüències amb diferent MA i mateix PA (*forns, buits*)

	CONTIG	*CC3	MAX- C[ContrPA]	MAX- C[ContrCont]	MAX
/forn+z/					
☞ a. ['forns]		*			
b. ['fors]				*	*!
c. ['fons]	*!				*
/bujd+z/					
☞ a. ['bujts]		*			
b. ['bujs]				*	*!
c. ['buts]	*!				*

Les seqüències de nasal seguida de velar es resolen, opcionalment, amb un procés de simplificació. En aquests casos, a diferència dels anteriors, hi ha evidència que opera un procés de fusió: una forma com ara *venc* es correspon amb la forma subjacent /benk/, tal com ho demostra la forma *ven*, en què la nasal, com que apareix en posició final absoluta, pot manifestar el seu lloc d'articulació subjacent. El fet que la realització superficial sigui ['beŋ] i no ['ben] s'explica perquè en aquests casos opera un procés

estricte de fusió. Què és, però, el que motiva que surti elegit el candidat amb fusió i no pas el candidat amb elisió (cf. ['ben])? Sembla que la mateixa restricció de fidelitat que s'adduïa abans: *FUSIÓ. Elidint l'oclusiva, en efecte, es perd l'oposició potencial entre [ŋ] i [n].

4.3. La simplificació i l'analogia

El fet que algunes varietats també simplifiquin quan es tracta de seqüències de només dues consonants finals pot explicar-se per la pressió que exerceixen les formes plurals; es tractaria d'un cas de sobreaplicació d'un procés motivat per la pressió que exerceixen les formes del mateix paradigma. La simplificació no estaria motivada per cap restricció de marcatge sinó per la pressió paradigmàtica que exerceixen les formes de plural.

(28) Central, nord-occidental, eivissenc i rossellonès

Formes de plural	Formes de singular
['kams] _____	→ ['kam]
['pɔns] _____	→ ['pɔn]
['mols] _____	→ ['mol]

Aquesta circumstància pot capturar-se fàcilment recorrent al model dels paradigmes òptims (*Optimal Paradigms Model*), proposat per McCarthy (2001) (veg., també, PONS, 2001; PONS, 2002; LLORET, 2002; LLORET, 2004, per a una aplicació d'aquest model a la morfologia verbal del català de Mallorca i Menorca). Amb la incorporació de restriccions de fidelitat que donen compte de les relacions entre formes relacionades per flexió, en efecte, s'obtenen els resultats desitjats per a les seqüències de sonant més oclusiva en posició final. La restricció P(aradigma)Ò(ptim) DEP-C, segons la qual no es permet la inserció d'una consonant no present en la base d'una altra forma flexionada, és la responsable d'aquest comportament. D'altra banda, la restricció P(aradigma)Ò(ptim) MAX-C, segons la qual no es permet l'elisió d'una consonant no present en la base d'una altra forma flexionada i que podria motivar la manca d'aplicació de la simplificació consonàntica en les seqüències de tres consonants, difícilment pot exercir la seva influència perquè la restricció de marcatge *CC3 està situada al capdamunt de la jerarquia. La subaplicació del procés, doncs, mai no serà viable, circumstància ja prevista pel model proposat per McCarthy ([2001] 2004). En les taules que figuren a continuació es poden observar els efectes d'aquestes restriccions intraparadigmàtiques. No s'hi han considerat candidats amb elisió del segment contigu al nucli, perquè se suposa que serien eliminats per les restriccions CONTIGÜITAT.

(29) Central, nord-occidental, eivissenc i rossellonès

pont ~ *ponts* /pɔnt/ ~ /pɔnt+z/

/pɔnt/	*CC3	PO DEP-C	PO MAX-C	MAX
a. <pont, ponts>	*!			
b. <pont, pons>		*	*!	*
↻ c. <pon, pons>				**

Amb tot, cal afinar lleugerament el model per tal d'explicar els paradigmes en què no només hi ha flexió de nombre sinó també de gènere (*molt*, *molta*, *molts*, *moltes*). Aquests casos són problemàtics per a l'anàlisi proposada perquè les formes de femení singular i femení plural, que contenen la darrera consonant (oclusiva) del radical, poden eclipsar la pressió que les formes de masculí plural exerceixen sobre les formes de masculí singular, i motivar la selecció d'un paradigma del tipus <molt, molta, mols, moltes>, força més homogeni que no pas el paradigma real <mol, molta, mols, moltes>. Aquesta situació es pot observar en la taula que figura a continuació:

(30) Central, nord-occidental, eivissenc i rossellonès

molt ~ *molta* ~ *molts* ~ *moltes* /molt/ ~ /molt+ə/ ~ /molt+z/ ~ /molt+ə+z/

/molt/	*CC3	OP DEP-C	OP MAX-C	MAX
a. < <u>molt</u> , <u>molta</u> , <u>molts</u> , <u>moltes</u> >	*!			
b. < <u>mol</u> , <u>molta</u> , <u>mols</u> , <u>moltes</u> >		****	****!	**
● c. < <u>molt</u> , <u>molta</u> , <u>mols</u> , <u>moltes</u> >		***	***	*

D'altra banda, amb aquesta jerarquia, res no impedeix que la forma de masculí singular motivi la sobreaplicació de l'elisió no solament en les formes de masculí singular, sinó també en les formes de femení, tot obtenint, també, paradigmes màximament homogenis:

(31) Central, nord-occidental, eivissenc i rossellonès

molt ~ *molta* ~ *molts* ~ *moltes* /molt/ ~ /molt+ə/ ~ /molt+z/ ~ /molt+ə+z/

/molt/	*CC3	OP DEP-C	OP MAX-C	MAX
a. < <u>molt</u> , <u>molta</u> , <u>molts</u> , <u>moltes</u> >	*!			
b. < <u>mol</u> , <u>molta</u> , <u>mols</u> , <u>moltes</u> >		****	****!	**
c. < <u>molt</u> , <u>molta</u> , <u>mols</u> , <u>moltes</u> >		***	***!	*
● d. < <u>mol</u> , <u>mola</u> , <u>mols</u> , <u>moles</u> >				****

Aquesta darrera contradicció té una explicació senzilla. La sobreaplicació de simplificació en les formes de femení no és possible perquè això implica l'elisió d'un segment consonàntic seguit de vocal, fet poc general en català i, també, en les llengües en general; això s'explica per l'alt grau de perceptibilitat de les consonants situades en

posició prevocàlica. Una restricció de fidelitat del tipus MAX-C [___/V] explica que no hi hagi sobreaplicació d'elisió en aquests casos. Cal tenir en compte que, perquè aquesta restricció afecti seqüències de consonants heteromòrfiques, cal assumir que els morfs estan ordenats subjacentment, tal com ho estan en la forma superficial. Tot i introduir aquesta nova restricció, continua sent elegit com a òptim un paradigma erroni, això és, el paradigma amb manca de simplificació en posició final:

(32) MAX-C [___/V]: Tota consonant seguida de vocal en l'input ha de ser preservada en l'output (veg. CÔTÉ, 2000).

(33) Central, nord-occidental, eivissenc i rossellonès

molt ~ molta ~ molts ~ moltes /molt/ ~ /molt+ə/ ~ /molt+z/ ~ /molt+ə+z/

/molt/	*CC3	MAX-C [___/V]	OP DEP-C	OP MAX-C	MAX
a. < <u>molt</u> , <u>molta</u> , <u>molts</u> , <u>moltes</u> >	*!				
b. < <u>mol</u> , <u>molta</u> , <u>mols</u> , <u>moltes</u> >			****	****!	**
● c. < <u>molt</u> , <u>molta</u> , <u>mols</u> , <u>moltes</u> >			***	***	*
d. < <u>mol</u> , <u>mola</u> , <u>mols</u> , <u>moles</u> >		**!			****

El problema que es planteja en aquesta darrera taula és que són més les formes amb radical acabat en consonant, justificades per la restricció de fidelitat MAX-C [___/V], que poden exercir pressió sobre la forma de masculí singular, que no pas les formes amb radical sense consonant final, justificades per la restricció *CC3. És a dir, les formes de femení acaben tenint més poder paradigmàtic que no pas la forma de plural. I això es reflecteix en el nombre de violacions de les restriccions OP DEP-C i OP MAX-C. D'altra banda, el candidat amb només elisió en la forma de masculí plural implica menys violacions de la restricció de fidelitat MAX que no pas el candidat amb elisió de les dues formes de masculí, singular i plural.

Aquest tipus de contradicció es pot matisar modificant lleugerament el mecanisme de funcionament del model dels paradigmes òptims: es pot assumir que el grau de pressió intraparadigmàtica és diferent en funció del tipus de flexió de què es tracti, és a dir, en funció de si es tracta de flexió de gènere o de flexió de nombre. I això es pot aconseguir establint restriccions de fidelitat intraparadigmàtiques específiques per a cada tipus de flexió i jerarquizant-les entre elles. Considerar la possibilitat d'aquest tipus de restriccions específiques implica reconèixer l'existència de subparadigmes, això és, subparadigmes relacionats per flexió de gènere i subparadigmes relacionats per flexió de nombre, seguint a grans trets la proposta de Bonet, Lloret i Mascaró (2003a,b). Un radical del tipus *molt*, doncs, inclouria els subparadigmes <*molt*, *molta*> <*molts*, *moltes*>, relacionats per flexió de gènere, i els subparadigmes <*molt*, *molts*> <*molta*, *moltes*>, relacionats per flexió de nombre.

(34) *Restriccions subintraparadigmàtiques* (PONS, 2004)

- a. SPON MAX-C: En el marc de la flexió de nombre, tota consonant present en la base (radical) d'una forma flexionada ha de tenir un corresponent en la base (radical) d'una altra forma flexionada.
- b. SPON DEP-C: En el marc de la flexió de nombre, tota consonant present en la base (radical) d'una forma flexionada ha de tenir un corresponent en la base (radical) d'una altra forma flexionada.
- c. SPOG MAX-C: En el marc de la flexió de gènere, tota consonant present en la base (radical) d'una forma flexionada ha de tenir un corresponent en la base (radical) d'una altra forma flexionada.
- d. SPOG DEP-C: En el marc de la flexió de gènere, tota consonant present en la base (radical) d'una forma flexionada ha de tenir un corresponent en la base (radical) d'una altra forma flexionada.

(35) SPON MAX-C, SPON DEP-C >> SPOG MAX-C, SPOG DEP-C

Tal com es pot veure en la taula de (36), jerarquizant les restriccions de fidelitat referents a les relacions intraparadigmàtiques entre formes relacionades per nombre per damunt de les restriccions de fidelitat referents a les relacions intraparadigmàtiques entre formes relacionades per gènere s'obtenen els resultats volguts. Aquesta jerarquia reflecteix la intuïció que hi ha una relació més estreta entre les formes relacionades per nombre que no pas entre les formes relacionades per gènere. Segurament és la major semblança estructural entre les formes relacionades per nombre respecte de les formes relacionades per gènere el que motiva aquesta jerarquia de restriccions: l'afegiment de la *-s* de plural, a diferència de l'afegiment de la *-a* de femení, no motiva la creació d'una síl·laba nova. Aquesta divisió en subparadigmes, d'altra banda, pot estendre's a la flexió verbal, en què interessa distingir entre subparadigmes verbals en funció dels temps verbals, per exemple. En aquest darrer cas, però, la necessitat de distingir entre subparadigmes vindria motivada per factors més aviat morfològics i no pas estructurals. Cal fer notar que aquesta proposta motiva la generació de diferents candidats, que, al seu torn, inclouen diferents subcandidats: cada candidat, en efecte, engloba un conjunt de subcandidats: així, per al radical /molt/, es generen quatre subcandidats, dos relacionats per gènere (<molt, molts>, <molta, moltes>), i dos relacionats per nombre (<molt, molta>, <molts, moltes>); la proposta, tal com està plantejada, preveu només la presència de pressions en el marc del mateix subparadigma però no pas entre subparadigmes diferents. Els efectes de la jerarquia proposada a (36) queden reflectits en la taula de (36), en què, gràcies a la preminència de les restriccions de fidelitat intrasubparadigmàtiques de nombre, respecte de les de gènere, surt elegit el candidat (36c), amb elisió en les formes de masculí, i preservació en les formes de femení.

(36)

/molt/	*CC3	MAX-C [/_V]	SPON DEP-C	SPON MAX-C	SPOG DEP-C	SPOG MAX-C	MAX
a. <molt, molts> <molt, molta> <molta, moltes> <molts, moltes>	*!						
b. <mol, mols> <mol, mola> <mola, moles> <mols, moles>		* *!					** * *
c. <molt, mols> <molt, molta> <molta, moltes> <mols, moltes>			*	*!		*	*
d. <mol, mols> <mol, molta> <molta, moltes> <mols, moltes>					*	*	** *
e. <mol, mols> <molt, molta> <molta, moltes> <molts, moltes>	*!						**

No s'ha considerat la possibilitat que les seqüències integrades per tres consonants heteromòrfiques es resolguin amb elisió de la darrera consonant. És cert que, en molts casos, aquesta consonant queda protegida per les restriccions de fidelitat MAX-C[ContrPA], i, sobretot, per MAX-C[ContrCont] (cf. *camp*s, per exemple). No obstant això, el caràcter perifèric d'aquestes consonants, la càrrega morfològica que solen aportar (JIMÉNEZ, 1997) i el caràcter perceptualment prominent que presenten (JIMÉNEZ, 1997), segurament també n'afavoreixen la preservació.

4.4. Un cas especial respecte de la simplificació de grups consonàntics finals

La morfologia verbal de l'eivissenc conté un cas especial respecte de la simplificació consonàntica, ja que manté inalterats els grups finals integrats per sonant més oclusiva homorgànica en el cas de les primeres persones del singular del present d'indicatiu:

(37) Eivissenc

cant /kant/ ['kaŋt] (cf. *sant* ['san])
salt /salt/ ['saɫt] (cf. *molt* ['mol])
acamp /əkanp/ [ə.'kɑmp] (cf. *camp* ['kɑm])
ronc /ronk/ ['roŋk] (cf. *banc* ['baŋ]~ ['baŋk])

Segons la proposta establerta, la manca de simplificació en aquests casos és del tot esperable: a diferència dels paradigmes nominals, en els paradigmes verbals dels verbs de la primera conjugació no hi ha cap verb que pugui exercir pressió i, doncs, motivar la

simplificació en les formes de primera persona singular del present d'indicatiu; totes les formes del paradigma, en efecte, tenen una oclusiva final al radical, la qual cosa explica la seva preservació en les formes de primera persona singular (38):

(38) Eivissenc

cantes [ˈkɑ̃təs]

canta [ˈkɑ̃tə]

cantam [kənˈtɑm]

cantau [kən.ˈtɑw]

canten [ˈkɑ̃.tən]

saltes [ˈsɑ̃ltəs]

salta [ˈsɑ̃ltə]

saltam [sə̃.ˈtɑm]

saltau [sə̃.ˈtɑw]

salten [ˈsɑ̃.tən]

És diferent, però, el cas de les formes verbals que pertanyen a la segona i la tercera conjugació (39); en aquest cas, la segona persona singular del present d'indicatiu sí que podria motivar la simplificació de grups consonàntics finals. Ara bé, atès que són més les formes del mateix paradigma amb preservació de l'oclusiva, és esperable que la resolució d'aquests grups sigui sense simplificació. Com passava en el cas de la morfologia nominal, la subaplicació de l'elisió en un cas com ara *sents* no és possible a causa de la restricció de marcatge *CC3; tampoc no és possible l'elisió de l'oclusiva, per l'efecte analògic de la forma amb simplificació *sents*, en casos com *sentim*, *sentiu*, *senten*, a causa de la restricció de fidelitat, adduïda més amunt, MAX-C[___/V].

(39) Eivissenc

sent [ˈsɛ̃nt]

sents [ˈsɛ̃ns]

sent [ˈsɛ̃nt]

sentim [sɛ̃n.ˈtim]

sentiu [sɛ̃n.ˈtiw]

senten [ˈsɛ̃n.tən]

5. CONCLUSIONS

En aquest article s'ha ofert un repàs de les diferents aproximacions que ha rebut la simplificació de grups consonàntics finals en català en el marc de la teoria de l'optimitat i s'ha proposat una anàlisi alternativa que interpreta que el procés té el seu origen en les

formes de plural, amb més de dues consonants en la posició de coda (cf. *camp*s), en què la simplificació és motivada per la restricció de marcatge *CODA-COMPLEXA3. La pressió analògica que exerceixen aquestes formes sobre les de singular explica que la simplificació també afecti les seqüències de dues consonants finals (cf. *camp*). D'aquesta manera s'obté una anàlisi integrada de totes les varietats dialectals del català, tant d'aquelles que simplifiquen les formes de singular i de plural com d'aquelles que només simplifiquen les formes de plural. La diferència entre les unes i les altres s'explica per l'existència/absència de pressió analògica entre les formes de plural i les formes de singular. El procés analògic s'ha pogut formalitzar recorrent al model dels paradigmes òptims (MCCARTHY, 2004): una restricció de fidelitat que requereix l'homogeneïtat estructural entre els membres d'un paradigma flexiu explica l'aplicació de la simplificació en les formes de singular. El fet que determinades consonants no siguin susceptibles a l'elisió i, doncs, que en determinats casos es mantingui el grup inalterat, s'ha interpretat com un efecte de les restriccions de fidelitat sintagmàtiques que advoquen pel manteniment de les consonants que contrasten amb les consonants adjacents pel que fa a un determinat tret. Aquestes restriccions es justifiquen per condicionaments de tipus perceptual: diferents estudis de percepció demostren que les consonants que contrasten amb les consonants adjacents pel que fa a un determinat tret són més perceptibles i, doncs, més reticents a l'elisió.

6. REFERÈNCIES

- Julie AUGER i Jeffrey STEELE (2000): *Phonological variation in Optimality Theory: evidence from word-initial vowel epenthesis*, dins Christine MOISSET i Mimi LIPSON (eds.): «Penn Working Papers in Linguistics. Selected papers from NWAV(E)», núm. 27, Pennsilvània, Penn Linguistics Club.
- Paul BOERSMA (1998): *Functional phonology*, L'Haia, Holland Academic Graphics.
- Eulàlia BONET, Maria-Rosa LLORET i Joan MASCARÓ (2003a): *Phonology-morphology conflicts in gender allomorphy: a unified approach*, comunicació presentada al *Glow 2003*, Lund (Suècia).
- Eulàlia BONET, Maria Rosa LLORET i Joan MASCARÓ (2003b): *Atypical gender allomorphy*, pòster presentat al *4th Mediterranean Morphology Meeting*, Catània (Itàlia).
- Sonia COLINA (1995): *A constraint-based analysis for syllabification in Spanish, Catalan and Galician*, Urbana, University of Illinois. (Tesi doctoral inèdita)
- Marie-Helène CÔTÉ (2000): *Consonant cluster phonotactics: a perceptual approach*, Cambridge, Massachusetts Institute of Technology. (Tesi doctoral inèdita)
- François DELL (1995): *Consonant clusters and phonological syllables in French*, «Lingua», núm. 95, ps. 5-26.
- Nicolau DOLS (1993a): *La sil·labificació del català de Mallorca*, «Hispanorama», núm. 65, ps. 22-26.
- Nicolau DOLS (1993b): *The predictive formalization of consonantal contacts in Majorcan Catalan. Empirical and theoretical bases*, Sheffield, Department of Hispanic Studies, University of Sheffield. (Treball d'investigació inèdit)
- Nicolau DOLS (2000): *Teoria fonològica i sil·labificació. El cas del català de Mallorca*. Palma, Universitat de les Illes Balears. (Tesi doctoral inèdita)

- Nicolau DOLS i Max WHEELER (1996): *El consonantisme final del mallorquí i el 'llicenciament' d'obertures*, «Caplletra», núm. 19, ps. 51-63.
- Joan B. HOOPER (1976): *An Introduction to Natural Generative Phonology*, Nova York, Academic Press.
- Junko ITÔ (1986): *Syllable Theory in Prosodic Phonology*, Amherst, University of Massachusetts. (Tesi doctoral)
- Jesús JIMÉNEZ (1997): *L'estructura sil·làbica del dialecte valencià*. València, Universitat de València. (Tesi doctoral)
- Jesús JIMÉNEZ (1999): *L'estructura sil·làbica del català*, València, Barcelona; Institut Interuniversitari de Filologia Valenciana, Publicacions de l'Abadia de Montserrat.
- Haruko KAWASAKI (1982): *An acoustical basis for universal constraints on sound sequences*, Berkeley, University of California. (Tesi doctoral inèdita)
- Jonathan KAYE (1990): *Coda licensing*, «Phonology», núm. 7, ps. 193-232.
- Maria-Rosa LLORET (2002): *On the function of emptiness*, dins B. FRADIN, G. DAL, N. HATHOUT, F. KERLEROUX, M. PLÉNAT, M. ROCHÉ, (eds.): *Les unités morphologiques, Silexicales*, núm. 3. Lille, UMR du CNRS (SILEX), Université de Lille 3, ps. 100-107.
- Maria-Rosa LLORET (2004): *The phonological role of paradigms: The case of insular Catalan*, dins Julie Auger, J. Clancy CLEMENTS and Barbara VANCE (eds.): *Contemporary Approaches to Romance Linguistics. Selected Proceedings of the XXXIII Linguistic Symposium on Romance Languages*, Amsterdam, John Benjamins; «Current Issues in Linguistic Theory», núm. 258, ps. 275-297.
- Joan MASCARÓ (1976): *Catalan Phonology and the Phonological Cycle*. Cambridge, Massachusetts Institute of Technology. (Tesi doctoral)
- Joan MASCARÓ (1984): *Sobre la reducció de les transformacions d'elisió*, «Estudis gramaticals», núm 1. ps. 197-215.
- John J. MCCARTHY (2004): *Optimal paradigms*, dins Laura DOWNING, Alan HALL i Renate RAFFELSIEFEN (eds.): *Paradigms in Phonological Theory*. Oxford, Oxford University Press.
- John J. MCCARTHY (2004): *Prosodic Morphology I: Constraint Interaction and satisfaction*. Amherst, New Brunswick; University of Massachusetts, Rutgers University. (Manuscrit)
- John J. MCCARTHY i Alan Prince (1993): *Generalized alignment*, dins Gert BOOIJ, Jaap van MARLE (eds.): *Yearbook of Morphology 1993*, Dordrecht, Kluwer, ps. 79-153.
- John J. MCCARTHY i Alan PRINCE (1995a): *Faithfulness and reduplicative identity*, dins Jill BECKMAN, Laura WALSH-DICKEY, Suzanne URBANCZYK (eds.): «University of Massachusetts Occasional Papers in Linguistics (Papers in Optimality Theory)», núm. 18, Amherst, GLSA, ps. 249-384.
- Alfonso MORALES (1992): *On deletion rules in Catalan*, Urbana, University of Urbana.
- Alfonso MORALES (1995): *On deletion rules in Catalan*, dins Jon AMASTAE, Goodall GRANT, Mario MONTALBETTI i Marianne PHINNEY (eds.): *Contemporary Research in Romance Linguistics: Papers from the 22nd LSRL*, Amsterdam: John Benjamins.
- Robert W. MURRAY i Theo VENNEMANN (1983): *Sound change and syllable structure in Germanic Phonology*, «Language», núm. 59. ps. 514-528.
- John J. OHALA i Haruka KAWASAKI (1985): *Prosodic phonology and phonetics*, dins *Phonology Yearbook*, núm. 1. ps. 113-127.
- Jaye PADGETT (2004): *Systemic contrast and Catalan rhotics*. (Manuscrit.)
- Clàudia PONS (2001): *The importance of being Onset*, dins Marjo van KOPPEN, Joanna SIO, Mark de VOS (eds.): «Proceedings of Console X», Leiden, Grafish Bedrijf.

- Clàudia PONS (2002): *Estructura sil·làbica i processos fonològics en balear*, dins *Catalan Review*, núm. XVI, ps. 181-197.
- Clàudia PONS (2003): *Teoria de l'optimitat, processos segmentals i variació dialectal en català*, dins *Zeitschrift für Katalanistik*, núm. 16. ps. 55-76.
- Clàudia PONS (2004): *Els contactes consonàntics en balear. Descripció i anàlisi*. Barcelona, Universitat de Barcelona. (Tesi doctoral inèdita)
- Joe PATER (1995): «Austroneasian Nasal Substitution and other NC effects». (Manuscrit)
- Glenn PIGOTT (1999): *At the right edge of words*, «The linguistic review», núm. 16, ps. 143-196.
- Alan PRINCE i Paul SMOLENSKY (1993): *Optimality Theory: Constraint interaction in generative grammar*. New Brunswick, Boulder; Rutgers University, University of Colorado. (Manuscrit)
- Daniel RECASENS (1993): *Fonètica i fonologia*, Barcelona, Enciclopèdia Catalana.
- Philip SPAELTI (1999): *Weak edges and final geminates in Swiss German*, Santa Cruz, University of California at Santa Cruz.
- Theo VENNEMANN (1988): *Preference laws for syllable structure*, Berlín, Nova York Amsterdam, Mouton de Gruyter.
- Richard WRIGHT (1996): *Consonant clusters and preservation in Tsou*. Los Angeles, University of California Los Angeles. (Tesi doctoral inèdita)
- Maira YIP (1990): *Double dependency in feature geometry: [murmur] in Shangai and Tibetan and lateral in Cambodian and Korean*.